

Aspectes metodològics en la presentació de projectes de recerca biomèdica

---

Barcelona, 23 de febrer de 2010

Título
Resumen
  Objetivo
  Diseño
  Ámbito del estudio
  Sujetos de estudio
  Instrumentación
  Determinaciones
Palabras clave
Antecedentes y estado actual del tema
Justificación del estudio
Bibliografía
Objetivos
  Objetivos generales
  Objetivos específicos
Hipótesis
Metodología
  Población de referencia y de estudio
  Criterios de inclusión y exclusión
  Tamaño muestral y procedimiento de muestreo
  Diseño del estudio
  Variables (dependientes e independientes)
  Recogida de datos y fuentes de información
  Análisis de datos
  Dificultades y limitaciones del estudio
Plan de trabajo
Experiencia del equipo investigador sobre el tema
Aplicabilidad y utilidad práctica de los resultados
Medios disponibles para la realización del proyecto
Justificación de la ayuda solicitada
Presupuesto solicitado
Anexos

Aspectes metodològics

- Pregunta
- Hipòtesi
- Antecedents i estat actual del tema
- Bibliografia
- Objectius
- Metodologia
- Pla de treball
- Experiència
- Utilitat pràctica

Pregunta principal

- Única
- Rellevant
- Simple
- Consistent
- Novedosa
- Factible
- Contrastable
- Ètica
- Definida *a priori*
- Formulada explícitament

Pertinència

- La pregunta
  - no ha estat contestada
  - els resultats han estat contradictoris
  - cal adequar-la a la pràctica pròpia
- Importància del problema
  - Freqüència, gravetat
  - Beneficis que es poden derivar
  - Aplicacions pràctiques
  - Importància teòrica
- La pregunta s'ajusta als principis ètics
- Els resultats esperables compensen els recursos utilitzats

Factibilitat

- Variables mesurables
- Disponibilitat de subjectes
- Temps fins a l'aparició del resultat
- Instal·lacions, equipament i recursos
- Experiència de l'equip
- Col·laboració amb altres grups
- Consideracions ètiques
- Oportunitat

Antecedents i estat actual del tema

- Ha de portar a la

JUSTIFICACIÓ DE L'ESTUDI

- Quins estudis s'estan realitzant
- Quines són les seves limitacions
- Quines preguntes queden per respondre

Justificació de l'estudi

- Revisar el coneixement anterior
- Descriure el que ja se sap sobre el tema
- Explicar per què es vol fer en aquest estudi en concret

Justificació de l'estudi

- Amplia el treball previ
- Evita errors i equivocacions previs
- És únic per què no segueix el mateix camí que els anteriors
- ...

Justificació de l'estudi

- NO
  - Descripció de generalitats
  - Referències bibliogràfiques obsoletes i genèriques
  - Falta de concreció al detallar els problemes que queden per resoldre

Bibliografia

- Actualitzada i amb la bibliografia clau
- No cal demostrar l'amplitud de la revisió: s'ha de mantenir enfocada a l'objectiu
- No s'ha de criticar despectivament altres treballs sobre el tema

Tipus d'estudis

- Segons la finalitat
  - Descriptius
  - Analítics
- Segons el control dels factors d'estudi
  - Experimentals
  - Observacionals
- Segons la seqüència temporal
  - Transversals
  - Longitudinals
- Segons la cronologia dels fets
  - Prospectius
  - Retrospectius

Formulació d'hipòtesis i objectius

- Estudis descriptius
  - Fenomen que es vol descriure
  - Problema de salut
  - Població objecte d'estudi
  - Període de temps

Formulació d'hipòtesis i objectius

- Estudis analítics
  - Intervenció o exposició d'interès
  - Variable de resposta
  - Població

Hipòtesi

- Enunciat verificable de la relació entre intervencions o exposicions i resultats
- Relacions de causalitat o associació
- És la resposta que espera l'investigador
- També poden existir en estudis descriptius

Hipòtesis

- Supòsits provisionals que seran contrastats i posats a prova per a ser acceptats o rebutjats
- **Afegir el pronòstic a l'objectiu**
- S'ha de justificar la predicció
  - Estudis previs
  - Pròpia experiència
  - Fonament teòric
  - Intuïció...

Hipòtesis

- Refutable
- Verificable empíricament
- Predictiva
- Coherent amb els coneixements existents

Hipòtesis

- No s'han de formular en forma d'hipòtesi nul·la, impossible de verificar

Objectius

- Obligat a complir si es promet en el projecte
- Confondre “objectius” (interns) amb “aplicació dels resultats” (externs), que van a la discussió o conclusions
- Cada objectiu una o més variables

Objectius

- Concrets
- Avaluables
- Factibles
- Congruents
- Rellevants

Objectius

- NO
  - Excessius
  - Incongruents
  - Mal definitis

Objectius

- Breus
- Clars (els ha d'entendre tothom)
- Concisos (cadascun ha d'expressar una idea)
- Coherents amb els altres apartats
- En infinitiu per consens i tradició

Objectius

- reconèixer, comprendre, entendre, saber, comprovar, demostrar...
- calcular, seleccionar, aplicar, separar, identificar, comparar...

Objectius

- Objectiu general amb un verb ampli (“relacionar” ...)
- Objectius específics amb verbs concrets (“determinar”, “mesurar” ...)

Objectiu general

- Acostuma a ser una repetició del títol de l'estudi, però en infinitiu
  - comparar
  - estimar
  - determinar
  - diferenciar
  - avaluar...

Objectiu general

- NO investigar, estudiar...
- NO
  - “el propòsit de l'estudi és el coneixement de...”
  - “determinar els efectes de...”
  - “proposar mesures per...”

Objectius específics

- Desenvolupament de l'objectiu general
  - quines variables es mesuraran
  - com es mesuraran
  - especificar més la població d'estudi
- Entre 4 i 6, de menys a més complexe o per ordre cronològic

Objectius

- “Descriure la supervivència dels pacients amb MPOC que reben oxigenoteràpia a domicili”
- “Avaluar si la concentració sèrica de PSA permet distingir els pacients >50 anys amb càncer de pròstata, utilitzant com referència el tacte rectal i l'estudi anatomopatològic del material obtingut per punció transuretral”

Objectius

- “El propòsit del nostre estudi radica en el coneixement dels tumors del SNC en el marc d’una comunitat autònoma”
- “Determinar els efectes de la vacuna contra el virus de la hepatitis A”

Objectius

- a) Conèixer ei tipus de reaccions adverses a medicaments notificades per facultatius de l'hospital
- b) Identificar la seva possible infranotificació
- c) Proposar mesures per a intentar millorar dita notificació

Metodologia

- Disseny
- Població
- Criteris d'inclusió i exclusió
- Mostreig
- Mida de la mostra
- Detecció i consentiment
- Assignació, intervencions i emmascarament
- Variables
- Recollida de les dades
- Anàlisi de dades
- Dificultats i limitacions

Disseny

- Experimentals
  - Assaig de laboratori
  - Assaig clínic
- Quasiexperimentals
  - Assaig clínic no aleatoritzat
  - Assaig clínic no aleatoritzat i no controlat

Disseny

- Observacionals
  - Estudis de cohorts
  - Estudis de casos i controls
  - Estudis transversals
  - Estudis ecològics
  - Sèries de casos

Disseny

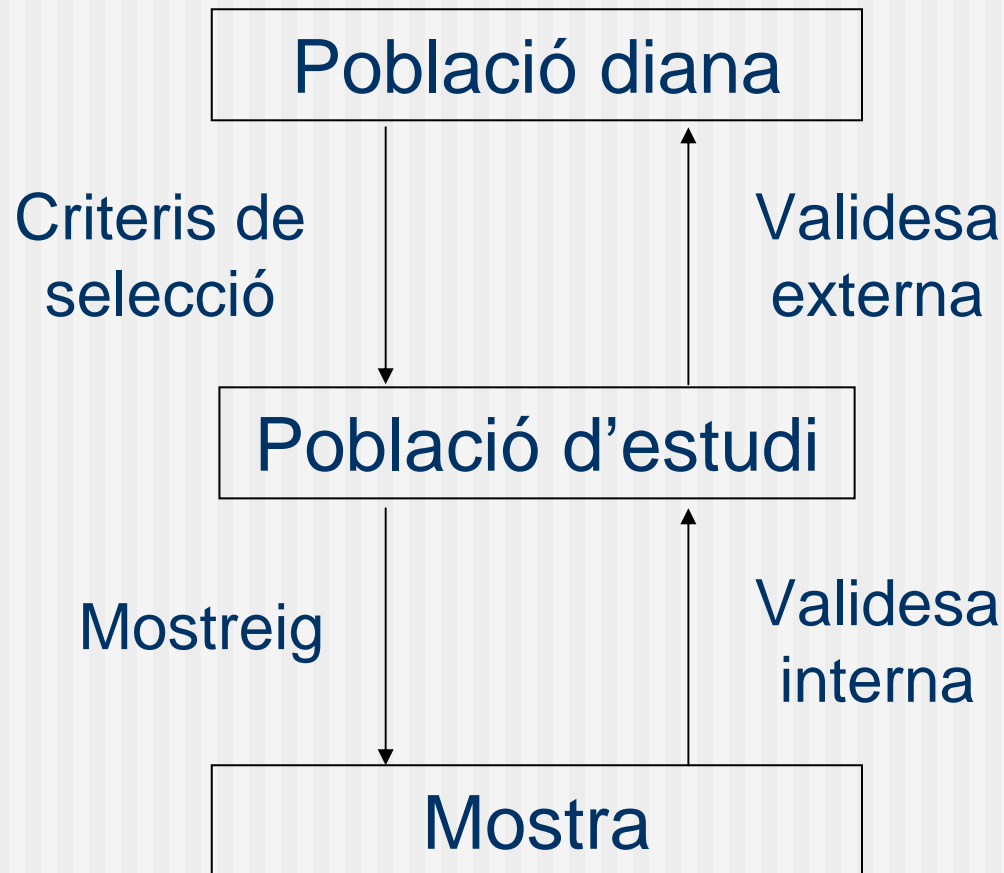
- NO

- Combinar dissenys
- Causalitat en estudis observacionals

- SÍ

- Justificar l'elecció del disseny

Població i mostra

Població i mostra

- Definir en termes prou formals i precisos per a que quedi clar a qui inclou i a qui no
- Si la pregunta de recerca està ben formulada s'han de poder definir amb claredat els criteris d'inclusió i exclusió
- Ha de quedar clar l'àmbit de l'estudi
- Definir el tipus de mostreig
- Justificar la conveniència

Mida de la mostra

- Estudis analítics
  - Funció de les diferències entre els grups
- Estudis descriptius
  - Funció de la precisió de la descripció
- Nombre de pacients a incloure en un període

Detecció i consentiment

- Manera de contactar amb els potencials participants
- Com s'obtindrà el consentiment
- Mantenir un registre de qui es convida a participar, quan, si participa i las raons per rebutjar
- No s'ha de subestimar la càrrega que pot representar per altres persones que no participen directament en l'estudi

Variables

- Criteris de selecció
- Descriptores del subjectes
- Intervenció o exposició i resultats
- Factors de confusió
- Modificadors de l'efecte
- Intermediaris
- Altres variables d'interès

Variables - Instruments de medició

- Ser molt específic sobre l'instrument per mesurar la variable principal i justificar la seva elecció
- Si estan validats, dir-ho
- Justificar instruments no estandarditzats
- No citar instruments sense dir que es vol mesurar amb ells
- No utilitzar abreviatures sense definir-les

Variables – Procediments de medició

- Com es mesura?
  - Control de qualitat
- Qui ho mesura?
  - Formació
- On es mesura?
  - Circuits

- Quadern de recollida de dades

Pla d'anàlisi

- Estratègia estadística dissenyada per respondre les preguntes plantejades a l'estudi fent servir les dades que s'han recollit
- Objectius i disseny → Anàlisi
- Tipus de variables → Estadística
- Suport informàtic

Pla d'anàlisi

- Gestionar les dades de l'estudi
- Com s'utilitzaran per a respondre a les preguntes de l'estudi

Pla d'anàlisi

- Qui i on es farà
- Base de dades i control d'errors
- Anàlisis estadístiques
  - Descriptives
  - Bàsiques
  - Complexes
- Programes informàtics

Pla d'anàlisi

- “Es calcularà la t d'Student per a estudiar l'associació entre les variables quantitatives i les qualitatives de dos categories, si les quantitatives segueixen una distribució normal; en cas contrari, es calcularà la prova equivalent no paramètrica, U de Mann-Whitney”
- “Per a analitzar si hi ha diferències en els valors de colesterol, albúmina i glucèmia amb relació al sexe, es calcularà la prova de la t d'Student, si les variables quantitatives segueixen una distribució normal; en cas contrari, es calcularà la prova equivalent no paramètrica, U de Mann-Whitney”

Què li passarà a cada persona que participi en l'estudi?

- Detecció
- Criteris de selecció
- Consentiment
- Intervenció
- Seguiment
- Mesures

Dificultats i limitacions

- Selecció dels subjectes
- Pèrdues de seguiment
- Manteniment de de la qualitat
- Canvis de personal
- Altres biaixos i limitacions

- Ser conscients

Pla de treball

- Desenvolupament en el temps: cronograma
- Activitats i recursos

- Ser realistes
- Aspectes amb poc control
- Tenir present els períodes temporals (vacances, estacions...)

Difusió

- Publicació
- Congressos
- Grups clínics
- Autoritats sanitàries...

Experiència de l'equip investigador

- S'ha de demostrar que el camp d'estudi és un àrea de particular interès, explicant l'experiència professional
- Pensar en aspectes únics de la posició de l'investigador per fer la recerca
- Contactar amb experts per considerar una col·laboració formal o actuar d'assessors
- Fer valer l'experiència clínica i els contactes útils

Utilitat pràctica dels resultats

- Extremadament important
- Explicar com els resultats afectaran l'atenció als pacients, a quin nivell i des de quina perspectiva.
- Si és possible, quantificar la millora que poden representar els resultats
- Intentar relacionar l'estudi amb les polítiques sanitàries actuals
- Pensar en estalvis en termes de càrrega de malaltia, econòmics o més indirectes (cuidadors, per exemple)
- No tenir por d'extrapolar els beneficis a nivell global

Alternatives

- Estudis pilots
- Estudis de factibilitat
  - L'accessibilitat a la mostra
  - La taxa probable de resposta
  - Verificar si el mètode d'obtenció de la informació és adequat
  - Verificar el grau de seguiment del protocol
  - ...

Des de l'altre costat...

- S'ajusta a les prioritats?
- Hi ha prou dubtes sobre la resposta?
- És el següent pas lògic en la recerca del camp en concret?
- Quina és la càrrega de la malaltia?
- Clínics, científics o públic pensen que hi ha un problema?
- Quin és l'impacte econòmic potencial de respondre la pregunta?
- Quins són els costos de realitzar la investigació, respecte als potencials beneficis sanitaris i econòmics?